

Menn utsatt for vold i nære relasjoner

– En vurdering av omfang og hjelpebehov sett i lys av eksisterende forskning og Reforms erfaringer

Ole Brede sen Nordfjell

Reform – ressurs senter for menn

Oslo, rev. jan 2009

Reform - ressurscenter for menn

Reform – ressurscenter for menn er et nasjonalt kunnskapsmiljø om menn. Virksomheten skal fremme menns perspektiver i den offentlige debatt om likestilling og kjønnsroller. Reform arbeider for å forbedre menns livskvalitet. Ressurssentret initierer og deltar i en rekke ulike prosjekter rettet mot menn, både nasjonalt og internasjonalt, samt bistår menn lokalt med ulike hjelpetilbud. Reform er organisert som en stiftelse og mottar sin økonomiske grunnbevilgning over statsbudsjettet fra Barne- og likestillingsdepartementet. For nærmere informasjon, se våre nettsider www.reform.no

Informasjon og spørsmål vedrørende denne publikasjonen kan rettes til:

Reform – ressurscenter for menn ved daglig leder Ulf Rikter-Svendsen eller rådgiver Ole B. Nordfjell
Postboks 28 Sentrum
0101 Oslo

Telefon: 22 34 09 50, epost: post@reform.no

MENN UTSATT FOR VOLD I NÆRE RELASJONER

Summary in English	s. 7
Sammendrag	s. 9
1. INNLEDNING	s. 11
2. OMFANGSUNDERSØKELSENE	s. 15
3. HJELPETILTAK	
3. a) Nasjonalt	s. 19
3. b) Internasjonalt	s. 21
4. REFORMS ERFARINGER	s. 23
5. VURDERING	s. 27
Vedlegg A: Kommentert litteraturoversikt	s. 33
Vedlegg B: Etterlysningsbrev	s. 35

Summary in English

Title: Male victims of domestic violence
- Assessment of the social problem and the victims needs for social services in light of research and Reform – Resource Centre for Men's experiences

Author: Ole B. Nordfjell
Reform – Resource Centre for Men
Oslo, Norway, Rev. January 2009

Majority of victims domestic violence are women and children, but there are male victims as well. The goal of the publication is to assess this social problem, domestic violence against men. The assessment highlights national and regional surveys, as well as experience originating from men taking contact with Reform – Resource Centre for Men. Male victims of domestic violence contact Reform on a regular basis.

The assessments made, and the studies presented in the publication, are limited to physical violence in heterosexual and homosexual relationships, and physical violence against boys and men within the household. Sexualized forms of violence and abuse are not included.

National and regional surveys from Norway show that between every fourth and sixth person who "ever experienced" severe partner violence is a man. Severe partner violence depicted as violence with a great potential to cause physical injury, categorised by attempted strangulation, the use of knives or other weapons, using objects to attack the head or having their heads smashed against a wall. 2 percent of men and 8 percent of women have experienced violence of this nature in their lifetime (Haaland et al 2005). Men targeted by partner abuse have, as women, often a reduced level of psychological health (Hjemmen et al 2002).

Growing up, boys and girls run a similar risk of experiencing violence from parents. Growing up, children are as likely to experience physical abuse from mothers as from fathers.

Violence of an intimate or dependant nature is not exclusive to relationships between heterosexual and homosexual partners. Boys and men are especially at risk of relational violence from siblings, other family members, friends, study and work colleagues and in connection to leisure activities. Knowledge and research on violence in these relations is scarce or non-existent.

Reform receives about 45 calls each year from men, or relatives of men, targeted by violence of an intimate or dependant nature. The physical abuse depicted in many of the calls is of a severe nature, and in the majority of cases corresponds to the phenomena described by the research literature as 'intimate terrorism'. Many of the men report suicidal thoughts.

- Their psychosocial situation has great similarities to that described by female victims of domestic violence.
- Many are searching for an appropriate institution or agency to seek help and support from.
- Male victims stay in the relationship because of lack of housing services to male victims of domestic violence.
- The victims of domestic abuse show an extraordinary fear of their accounts of not being taken seriously.
- The threshold for seeking help is so high that that often the next of kin makes the first contact.

When between every fourth and sixth person who "ever experienced" severe partner violence is a man, it is likely that there is a considerably greater number of male victims of domestic violence whom don't receive adequate help. Within this number there are probably considerable figures of children in company with their victimized fathers.

Even though some "krisesentre" (crises centres, women's shelters) are not closed to men as such, these services are in practice not open to men. The understanding in the communities and other social services is that the 52 crisis centres that exist nationally are for women and children only. In families where children

are witnesses to or victims of the mother's violence it is most unfortunate that crises centres are not open to fathers and their children.

The assessment names actions that are necessary to meet the needs of men and fathers with children afflicted by domestic violence. Primarily specialised and regionalised social services must be made available and simultaneous efforts must be made to raise the social and political awareness of the problem of boys and men as victims of violence in different relationships. Alternatively that effort is made to reorganise and enlarge existing social services to male victims. The social services available to male victims must be made publicly known, and the services must have competence to help fathers and children in families where the mother is the perpetrator. To do this successfully will require additional resources to provide appropriate training to practitioners.

The need for specialized social services in the larger cities which explicitly include homosexual, bisexual and transsexual victims of violence must be researched. It is also important to set the problem in perspective in relation to the totality of violence in men's lives. Men are most at risk of violence from strangers, in particular, other men. Therefore it is important to see the needs of specialized services for men as victims of domestic violence together with men's needs as victims of violence in general.

References:

Haaland, Thomas, Sten-Erik Clausen & Berit Schei, red. 2005: Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge / Partner violence – perspectives. Results from the first representative national survey in Norway. Norsk institutt for by- og regionforskning / Norwegian Institute for Urban and Regional Research. NIBR-rapport nr 3/05. / NIBR-report no 3/05. Oslo Hjemmen A, Dalgard OS, Graff-Iversen S. 2002: "Violence to women and violence to men –two different worlds?" *Nor J Epidemiol* 2002; 12 (3): 275-280.

Sammendrag

Målsetningen med denne publikasjonen er å vurdere omfanget av menn utsatt for vold i nære relasjoner. Grunnlaget for vurderingene er norske omfangsundersøkelser og Reform – ressursenter for menns egne erfaringer fra møter med utsatte menn. Publikasjonen har videre som målsetning å vurdere hvilke behov for hjelpetiltak menn utsatt for vold i nære relasjoner har. Vurderingene og utvalget er avgrenset til å gjelde fysisk vold i heterofile og homofile parforhold og vold rettet mot gutter og menn i husholdet. Seksualiserte former for vold og misbruk er utelatt.

Norske omfangsundersøkelser viser at mellom hver fjerde og sjette person som noen gang har erfart grov partnervold så langt i livet er en mann. Det vil si vold som kategoriseres som å ha et stort potensial for å påføre fysiske skader, gjennom bruk av kvelertak, bruk av kniv eller annet våpen, banke hodet mot vegg. 2 prosent menn og 8 prosent kvinner mellom 20 til 54 år har noen gang erfart slik vold fra partner (Haaland, Clausen og Schei 2005). Mange menn utsatt for mishandling har i likhet med kvinner redusert psykisk helse (Hjemmen, Dalgard og Graff-Iversen 2002).

Gutter og jenter er i oppveksten om lag like utsatt for vold fra sine foreldre. Barn opplever like ofte grove fysiske krenkelser i oppveksten fra mødre som fra fedre. (Mossige og Stefansen, red, 2007)

Det eksisterer en spesielt stor kunnskapsmangel nasjonalt (og internasjonalt) om den volden i nære relasjoner som trolig flest gutter og menn er utsatt for av andre enn sin partner eller foreldre: brødre, andre familiemedlemmer, kamerater, utdannings- og arbeidskollegaer og i tilknytning til fritidsaktiviteter.

Reform mottar årlig om lag 45 henvendelser fra menn eller pårørende av menn utsatt for vold i nær relasjon. Mange beskriver vold av grov karakter. Henvendelsene gjelder i hovedsak vold som forskningslitteraturen beskriver som intim terrorisme. Mange av disse innringerne rapporterer selvmordstanker.

- Menneskes psykososiale situasjon har store likhetstrekk med situasjonen beskrevet av kvinner utsatt for partnervold.
- Mange er på leting etter et sted å få hjelp.
- Flere blir boende hos voldsutøver i mangel på botilbud åpent for menn utsatt for vold i nære relasjoner.
- Utsatte har en påtakelig redsel for ikke å bli trodd.
- Terskelen for å søke hjelp er så høy at pårørende som oftest tar kontakt først.

Når mellom hver fjerde og sjette person som noen gang i livet er utsatt for grov partnervold er en mann, er det trolig et betydelig antall menn som står utenfor et kjent hjelpeapparat. Herunder også et betydelig antall barn i følge med sine voldsutsatte fedre.

Selv om enkelte kriesentre er åpne for menn, er tilbudet som helhet stengt for menn. Forståelsen blant publikum og hjelpeapparatet for øvrig er at kriesentertilbudet kun gjelder kvinner og barn. I familier der barn er vitne til, eller utsatt for, grov vold av mor, er det spesielt uheldig at kriesentertilbudet ikke er åpent for fedre i følge med barn.

Det er flere tiltak som framstår som nødvendige for å møte menn og fedre med barn utsatt for vold i nære relasjoner. Det primære er at det gjøres et arbeid for å øke den samfunnsmessige erkjennelsen av problemet, samtidig som det etableres spesifikke og regionale hjelpetiltak for gruppen. Eventuelt at det gjøres en betydelig satsning for å inkludere menn i eksisterende hjelpetiltak. Hjelpetiltak og hjelpen til menn utsatt for vold i nære relasjoner må gjøres godt kjent og ha kompetanse til å hjelpe fedre og barn der mor er utøveren av vold i familien. En slik satsning vil kreve økte ressurser og en tilhørende fagutvikling og opplæring.

Spesialiserte tiltak i de store byene som eksplisitt inkluderer homofile, bifile og transseksuelle menn, er også viktig å vurdere. Det er også hensiktsmessig å vurdere og se opprettelsen av hjelpetiltak for menn utsatt for vold i nære relasjoner i sammenheng med tiltak for menn utsatt for vold mer generelt.

Mann 33 år, kontakter Reform etter påtrykk fra andre, ønsker samtale. Utgangspunktet er hans fortvilte situasjon, kona er gravid, hun har tatt ut spiralen uten hans viten og ble gravid da de sto foran en separasjon. Han ville gå fra henne pga. vold og manipulering. Nå ønsker han abort mens hun vil beholde barnet. Fra før forteller han at de har to barn, ett felles, og ett som hun har fra tidligere forhold.

Han beskriver en relasjon der hun har all makt. Han vet ikke hva han møter når han kommer hjem fra jobb. Han blir slått og spyttet på og møter merkelige anklager, eller han møter en kosete og kjælen kone som er god og vil ha sex. Han opplever det uforutsigbart og utrygt. Forteller at han har blitt slått flere ganger, blant annet med stekepanne og sko.

- Blir du utsatt for vold?

- Nei, en mann må jo tåle å bli slått litt, da. Den spytinga kan jeg alltid takle. Det er verre når hun skjeller meg ut når vi er sammen med andre. Det jeg er mest redd for, er at jeg skal sprekke og ta igjen, at det skal klikke helt for meg. Det gjelder å tasse stille i dørene.

- Hva holder deg tilbake?

- Jo, guttene og ansvarsfølelsen overfor dem. Dessuten føles det flaut å bryte, og jeg orker ikke tanken på at en annen mann skal inn i huset. Egentlig vil jeg vente til hun bestemmer seg for å flytte, det ville vært lettere da. Jeg vil jo bare det beste for henne.

Referat fra rådgivningssamtale ved Reform

1. Innledning

Dette er en revidert utgave av en vurdering som ble overlevert Barne- og likestillingsdepartementet i mai 2008. Hovedtema for denne vurderingen er mannlige voldsutsattes behov for hjelp og psykososial støtte. Både menn og kvinner er voldsutsatt. Det er en bred enighet om det store bildet når man skal forstå den grove volden som henholdsvis menn og kvinner er utsatt for. Kvinner er mest utsatt for grov vold av partner eller tidligere partner i husholdet. I en undersøkelse (Pape og Stefansen 2004) av Oslos befolkning hadde 12 prosent av kvinnene vært utsatt for slik vold i voksen alder. Menn er mest utsatt for vold av fremmed person i det offentlige rom. I samme undersøkelse var det 26 prosent av mennene som hadde vært utsatt for slik vold.

Bildet er ikke svart-hvitt. Det er kvinner som blir utsatt for vold av fremmed utøver, og det er menn som blir utsatt for vold av partner eller tidligere partner. I Osloundersøkelsen nevnt over, hadde 5 prosent av kvinnene vært utsatt for vold fra fremmed person og 3 prosent av mennene vært utsatt for vold fra partner eller tidligere partner.

Også gutter og menn som ikke passer inn i det større bildet av hvordan volden vanligvis arter seg har behov for hjelp. Dette behovet har også homofile menn som framstår som like utsatt for partnervold som heterofile kvinner. Spørsmålene som vi vil fokusere på vil være en tråd gjennom denne korte vurderingen er:

- Hvilke behov for hjelpetiltak har gutter og menn utsatt for vold i nære relasjoner?
- Hva vet vi om volden og omfanget av volden i nære relasjoner mot og menn?

¹ Hilde Pape og Kari Stefansen (red.) sin undersøkelse Den skjulte volden? (2004) ble grov vold, og grove former for fysisk vold, definert som: Vold som ga synlige merker / fysisk skade, vold som medførte smerte dagen etter, banket opp / fått juling, vold slik at man trengte legehjelp.

Om vurderingen og dens avgrensninger

Vurderingen er bestilt av Barne- og likestillingsdepartementet som ønsket en kunnskapsgjennomgang og en vurdering av menns hjelpebehov når menn har vært utsatt for vold i nære relasjoner. Rammen var ett månedsverk. For å kunne gjøre en vurdering innen tidsrammen har det vært nødvendig å begrense både problemstillingen og materialet som gjennomgås.

Reform anser det også hensiktsmessig å se gutter og menns eventuelle hjelpebehov i forhold til alle former for vold de er utsatt for. Det har det ikke vært anledning til i denne omgang. Det hadde videre vært ønskelig å se problemstillingen i lys av alle relevante grupper av gutter og menn som vanligvis inndras i begrepet "vold i nære relasjoner".

Vurderingens tema innbefatter menn utsatt for vold i parforhold uavhengig av seksuell orientering, samt kunnskap om gutter og menn utsatt for vold fra andre i husholdet og i tilknytning til husholdet. Det er gutter som er utsatt for vold fra sine foreldre, søsken eller andre i sin omgangskrets. Det er også eldre menn som er utsatt for vold fra personer i deres nære omgangskrets. Former for vold i nære relasjoner som menn er utsatt for og som eksplisitt er utelatt, er:

- Incest
- Seksualiserte former for vold og misbruk
- Tvangsekteskap
- Menneskehandel

Materialet som gjennomgås tjener som grunnlag for å vurdere omfanget av menn utsatt for vold i nære relasjoner, og som tidligere nevnt vurdere menns behov når de er utsatt for slik vold. Materialet som gjennomgås i vurderingen er: (2) Omfangsundersøkelsene som er foretatt i Norge, dokumentasjon og kunnskap fra (3) Spesialiserte tilbud som eksisterer for menn utsatt for vold i nære relasjoner nasjonalt og internasjonalt (bl.a. Reform og krisesentertilbudet). Sist gjennomgås (4) Reformers erfaringer med menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Reform hadde ønsket å gjøre en bredere nordisk og internasjonal kunnskapsstatus, noe som Barne- og likestillingsdepartementet også hadde ønsket. Dette måtte avgrenses fra prosjektet på grunn av tidsrammen. En del sentrale forskningsbidrag omtales like fullt i Vedlegg A: En kommentert litteraturoversikt.

Det hadde også vært hensiktsmessig å trekke inn andre områder for å forstå fenomenet, herunder mediens presentasjon og forståelse av menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Søk og utvalg av materiale

Søk etter materiale i form av omfangsundersøkelser gjort i Norge og kunnskap om spesialiserte hjelpetiltak for mannlige ofre for vold i nære relasjoner nasjonalt og internasjonalt er i hovedsak utført gjennom henvendelser per e-post (se Vedlegg B: Etterlysningsbrev) til forskningsaktører og fagmiljøer. Av søk i databaser har disse vært avgrenset til søk på "vold" og "menn og vold" i norsk biblioteksdatabase (Bibsys) og norsk tidsskriftsdatabase (Norart). Samt har ulike søketermer på "menn utsatt for vold" og "violence against men" vært googlet. Det er ikke gjort søk i internasjonale forskningsdatabaser, da ønsket om å gjøre en bredere kunnskapsgjennomgang ble utelatt.

Det er videre tatt utgangspunkt i den tilgjengelige litteratur og referanser som allerede var tilgjengelig i Reformers praksis.

² Aktører i utland som er bedt om å melde fra om relevant kunnskap er: Abonnenter på Nordisk epostliste for mannsforskning, Reformers europeiske kontakter i forbindelse med forskningsprosjektet Working With Perpetrators, Dissens i Tyskland, MALE i Storbritannia, Män för Jämställdhet i Sverige, Brottsofferjourenes Riksforbund i Sverige. Av aktører etterlysningsbrevet er sendt nasjonalt er: Norsk krisesenterforbund, Krisesentersekretariatet, Norsk kompetansesenter for vold og traumatisk stress (NKVTS) og Familievernet.

Gjennomgang av materialet

I vurderingen gjennomgås nasjonale omfangsundersøkelser og ulike spesialiserte tilbud til utsatte for vold i nære relasjoner. Gjennomgangen av omfangsundersøkelsene har som siktemål å løfte fram og kontekstualisere hva arbeidene sier om menn som utsatte for vold i nære relasjoner.

Når det gjelder presentasjonen av spesifikke nasjonale og internasjonale tilbud til utsatte for vold i nære relasjoner, er det i hovedsak institusjonenes egne beskrivelser av tilbudene som ligger til grunn. Unntaket er det nasjonale krisesentertilbudet hvor Statistisk sentralbyrås gjennomgang av rapporteringen fra krisesenteret (Kleven og Lien 2006) ligger til grunn.

I gjennomgangen av (4) Reforms erfaringer er det tatt utgangspunkt i registrerte henvendelser til Reform og Reforms mannstelefon (som tidligere het Krise- og rådgivningstelefonen for menn). Å være utsatt for vold er kun en av flere grunner til at menn tar kontakt med Reform, og står ikke i noen særstilling blant de områdene som Reform arbeider med.

Selv om Reform trolig er den aktøren som har størst erfaring med problemstillingen nasjonalt, er erfaringen og materialet som gjennomgås begrenset. I presentasjonen av materialet har ett av målene vært å løfte fram typiske utsagn og beskrivelser for de henvendelsene som Reform får. Videre er presentasjonen lest og gjennomgått av rådgivere ved Reform som har arbeidet spesielt med å hjelpe menn som tar kontakt.

2. Omfangsundersøkelsene

Hvor stor andel gutter og menn er utsatt for grov vold, og hva slags type vold og type relasjon er det vi har kunnskaper om?

8 prosent kvinner og 2 prosent menn har erfart vold med stort skadepotensial i parforhold

Norsk institutt for by og regionsforskning publiserte den første landsdekkende omfangsundersøkelsen om forekomsten av vold i parforhold (Vold i parforhold ved Thomas Haaland, red., Stein Clausen og Berit Schei 2005). Utvalget var mellom 20 og 54 år gamle, av begge kjønn. De ble både spurt om de har opplevd vold fra partner siste tolv måneder, og om voldserfaringer fra partner tidligere i livet etter fylte 15 år og fram til undersøkelsestidspunktet. Prosentandelen menn og kvinner som har en slik erfaring nylig eller lenger tilbake er ikke så ulik. 5 prosent av både kvinner og menn har opplevd at partner har bruk fysisk vold mot dem siste 12 mnd. 27 prosent kvinner og 22 prosent menn har erfaringer tidligere i livet med vold eller trusler om vold fra partner.

Når det kommer til hvilke typer vold de har erfart, viser undersøkelsen større kjønnsforskjeller. En større andel kvinner har erfart vold som forskerne kategoriserer å ha et stort potensial for å påføre fysiske skader. Disse voldserfaringene omfatter: "å ta kvelertak på", "bruke kniv eller annen form for våpen" og "banke hodet ditt mot en gjenstand, mot veggen eller mot gulvet." 8,4 prosent av kvinnene har opplevd en slik grov vold fra partner så langt i livet etter fylte 15 år, og 2,2 prosent av mennene. (s. 60)

Respondentene ble spurt om de ved siste erfarte voldsepisode, som henholdsvis 27 prosent av kvinnene og 22 prosent av mennene hadde erfaring til å rapportere på bakgrunn av, kunne forhindre det som skjedde. 70 prosent av kvinnene svarer her nei, mot 45 prosent av mennene. Menn og kvinners prosentandel er nesten identisk på spørsmål om de kan klandres for det som skjedde. Forskerne leser dette som svar på menn og kvinners ulike posisjoner i en voldshendelse, der kvinner i større grad er utsatte for illegitim vold, mens menn i større grad er deltakere i slagsmål.

I og med at det her er tale om en bred definisjon av vold med høy prosentandel, vil det også være nærliggende å tenke seg at de ulike svarene henger sammen med hvordan henholdsvis menn og kvinner forstår seg selv i tilknytning til et fenomen som vold, at menn kan ha vanskeligere for å forstå seg selv som offer for vold og som en uten kontroll i en situasjon der de er utsatt for vold.

I vurderingen inngår en egen delundersøkelse av helsesituasjonen og hjelpebehovet til voldsutsatte, men her inngår kun kvinner i utvalget. Det går fram at det å søke bistand utenfra er nært forbundet med brudd fra partner.

0,4 prosent av mennene og kvinnene i undersøkelsen har opplevd vold fra partner av samme kjønn.

Grov partnervold er et sjelden, men alvorlig problem

NOVA og NKVTS utførte en undersøkelse om Oslobefolkningens utsatthet for vold, Den skjulte volden (Pape og Stefansen, red, 2004). Spørsmål om partnervold var en vesentlig del av denne undersøkelsen. Undersøkelsen hadde blant annet som ambisjon å fange opp to ulike former for partnervold som inngår i forskningslitteraturen, episodisk partnervold og patriarkalsk terrorisme.

Den ene formen, episodisk partnervold, defineres som situasjonsbestemt knyttet til vanlige konflikter i parforhold og er oftest lavfrekvent og av mindre alvorlig karakter. Typisk er begge partnere aggressive. Den andre formen, patriarkalsk terrorisme, som forekommer sjeldnere, ligger tett opptil det vi vanligvis betegner som kvinnemishandling. Tidligere undersøkelser tilsier nettopp at det er flere kvinner enn menn som er utsatt for patriarkalsk terrorisme. Imidlertid utsettes også menn for denne type vold, og den kalles derfor også for intim terrorisme.

I undersøkelsen ble det spurt om opplevd vold siste 12 måneder. 2-3 prosent av både kvinner og menn i parforhold oppga at de var blitt påført grov og/eller høyfrekvent vold. Det var minimal eller ingen kjønnsforskjell. Utvalget var imidlertid for lite til at det var mulig å beskrive og systematisere volden.

Undersøkelsen undersøkte også om deltakerne "noen gang" hadde vært utsatt for grove former for fysisk vold fra en partner eller tidligere partner. Dette gjaldt 12 prosent av kvinnene og 3 prosent av mennene og samsvarer godt med undersøkelsen fra NIBR, beskrevet foran. Dette punktet gir imidlertid klare indikasjoner på at mennene i undersøkelsen underrapporter overgrep av eldre dato. Dette er trolig et generelt funn, som forskeren antar henger sammen med at volden menn utsettes for ofte oppleves som mindre alvorlig.

Kvinnelige utsatte for partnervold var mer alvorlig viktimitisert enn mannlige utsatte, ikke bare i fysisk forstand, men også med hensyn til å ha vært utsatt for alvorlige trusler, grove krenkelser og kontroll fra en partner. Seks prosent av kvinnene og to prosent av mennene oppga at de "noen gang" hadde vært i et parforhold der de var blitt påført fysisk vold gjentatte ganger. Når det gjelder patriarkalsk terrorisme, anslås det at omfanget ligger i underkant av en prosent kvinner som "noen gang" har erfart å leve med patriarkalsk terrorisme i et parforhold.

Undersøkelsen viser at det å være utsatt for vold i nære relasjoner er nært knyttet til lavere utdanning og dårlige levekår. Dette var også et funn i NIBR-undersøkelsen (Haaland m.fl. 2005)

Undersøkelsen kritiserer deler av den feministiske voldsforskningen for å gjøre voldsbegrepet vidt og tolke enhver form for trussel, fysisk maktbruk og seksuell krenkelse som like alvorlig, samt kun å undersøke vold mot kvinner og ikke vold mot menn. "Et vidtfaende voldsbegrep gir en høy andel utsatte, og derfra er veien kort til å argumentere for at kampen for kvinners likeverd er kommet til kort og må føres videre med full styrke." (s. 49) Forskerne trekker fram at kvinner ikke kun er passive ofre for kvinnemishandling, men at kvinner også utøver partnervold. Undersøkelsen viser at menn og kvinner utsatt for vold i parforhold i større grad hadde en "aggressiv atferd" ovenfor andre mennesker.

Menn utsatt for mishandling har psykiske helseplager

Det ble gjennomført en stor helseundersøkelse blant 40-42 åringer i Akershus og Buskerud på 1990-tallet, med hele 21 702 respondenter. I en artikkel fra 2002 viser Arne Hjemmen, Odd Steffen Dalgard og Sidsel Graff-Iversen med grunnlag i undersøkelsen sammenhengene mellom å være utsatt for vold og psykiske helseplager.

Menn og kvinner ble spurt om de noen gang hadde vært utsatt for vold utenom uhell og barneslagsmål. De ble bedt om å presisere om de noen gang hadde vært utsatt for "slagsmål, ran eller overfall", "seksuell vold/misbruk", "mishandling", "psykisk vold, trusler". Tabellen under gjengir resultatene fra undersøkelsen.

Typer vold	Menn N=10.036	Kvinner N=11.666	Signifikansnivå
Vold i alt	18,5	20,2	P<0,01
Slagsmål, ran, overfall	10,2	2,2	P<0,001
Seksuell vold/misbruk	1,0	6,3	P<0,001
Mishandling	2,0	6,5	P<0,001
Psykisk vold, trusler	5,8	8,4	P<0,01

Opp mot hver fjerde person som rapporterer å ha vært utsatt for mishandling er en mann. Videre viser undersøkelsen at det å være utsatt for vold er sterkt knyttet til å ha psykiske problemer for både kvinner og menn. 35 prosent av mennene og 42 prosent av kvinnene som rapporterer å ha vært utsatt for mishandling kategoriseres å ha psykiske problemer. Av deltakerne i undersøkelsen som hadde vært utsatt for psykisk vold og trusler, var det også en høy andel med psykiske problemer, henholdsvis 32 prosent av mennene og 45 prosent av kvinnene.

Omfangsundersøkelse om barn utsatt for vold

Vold og overgrep mot barn og unge er en representativ undersøkelse blant avgangselever ved norske videregående skoler. (Mossige og Stefansen, red, 2007). I undersøkelsen ble ungdommene spurt om volds- og overgrepserfaringer så langt i livet. Det var fokus på å kartlegge vold i ungdommens oppvekst, deres utsatthet for vold fra egne foreldre og deres opplevelser som vitne til voldelige hendelser.

Den store majoriteten av barn og ungdom er ikke utsatt for vold fra sine foreldre. Det iøynefallende ved undersøkelsen sett i forhold til eksisterende bilde av barns voldsutsatthet fra foreldre var at de var like utsatt for vold fra sine mødre som fra sine fedre. 3 prosent av ungdommene har opplevd grove fysiske krenkelser fra mor noen gang i oppveksten. Tilsvarende andel av ungdommene har opplevd det fra far. Til sammen 8 prosent hadde opplevd grov vold fra en av foreldrene. Gutter var om lag like utsatt for grov vold fra foreldrene sine som jenter.

At familien enten har innvandrerbakgrunn, dårlig råd eller at foreldrene har rusproblemer øker drastisk risikoen for at barna er utsatt for vold fra foreldrene. 14 til 20 prosent av ungdommene i disse familiene har vært utsatt for grov vold.

Når det gjelder bruk av vold mellom foreldre, rapporterer ungdommene at mødre er mest utsatt, i tråd med det eksisterende bildet. Andelen som oppgir å ha vært vitne til at mor er utsatt for "fysisk vold" fra far eller stefar er 6,5 prosent. Tilsvarende vitneserfaringer der far har vært utsatt for partnervold er 2,4 prosent. I undersøkelsen inngår også kvalitative beskrivelser fra ungdommene. Disse beskrivelsene reflekterer at den grove partnervolden i større grad rammer kvinner enn menn.

I de kvalitative beskrivelsene forteller ungdommene om vitneserfaringer der deres fedre har vært utsatt for grov vold begått av andre mannlige utøvere, slektninger, venner, bekjente og kollegaer. Undersøkelsen har ikke kvantitative data og spesifiserer ikke omfanget av disse vitneerfaringene. Undersøkelsen har imidlertid tall på hvor mange prosent av ungdommene som har vært vitne til at fedrene har vært vitne til grov vold noen gang i oppveksten, fra mor, stemor eller andre. To prosent har det. Tilsvarende vitneerfaringer av grov vold mot mor er fire prosent, hvor av far/stefar ble rapportert å stå for volden i to prosent av tilfellene.

Undersøkelsen berører også ungdommenes utsatthet for vold fra jevnaldrende. Gutter er spesielt utsatt for vold fra jevnaldrende, både fra kjente (brødre, kamerater osv.) og fra ukjente, men i liten grad fra kjærester. Hele 26 prosent av guttene har vært utsatt for vold fra jevnaldrene.

En høy andel av både jentene og guttene i undersøkelsen rapporterer å ha blitt skadet av kjent ungdom, altså noen de har en nærmere relasjon til. Samlet er det 12 prosent som rapporter å ha blitt skadet av kjent ungdom.

Tabell 3.14 Andel gutter og jenter som er blitt skadet som følge av vold fra jevnaldrende. Prosent (s. 67 i rapporten)

Er blitt skadet av...	Jenter N=4067	Gutter N=2886	Hele utvalget N=6956
... kjent ungdom	10	14	12
... ukjent ungdom	5	16	9
... kjæresten	4	0,5	2,5
... noe annet	16	26	20

$p < 0,001$ for alle sammenhenger vist i tabellen

Nøkkelfunn om menn som utsatte

- Grov partnervold mot menn synes å være et sjeldent fenomen, såkalt "intim terrorisme" enda sjeldnere.
- Mellom hver fjerde og sjettede person som noen gang har erfart grov partnervold er en mann
- Mange menn utsatt for mishandling har i likhet med kvinner redusert psykisk helse
- Utsatte for vold i nære relasjoner er ikke sjelden voldelige i samme relasjon, og menn i større grad enn kvinner.
- I motsetning til kvinner underrapporterer menn partnervold av eldre dato. Det kan henge sammen med at volden oppleves som mindre alvorlig, at volden er mer tabuisert eller at volden ikke huskes fordi vold oppleves som en integrert del av det å være mann.

Nøkkelfunn om gutter og barn som utsatte

- ¼ av alle gutter rapporterer å være utsatt for vold fra jevnaldrende i oppveksten, som er en betydelig høyere andel enn for jenter.
- Å se fedre utsatt for vold av andre menn, er en del av barns erfaringer som vitne til grov vold. Andelen som har slike erfaringer er ikke kjent.
- Barn opplever like ofte grove fysiske krenkelser i oppveksten fra mødre som fra fedre.

3. Hjelpetiltak

Hva slags hjelpetiltak finnes for utsatte for vold i nære relasjoner som også er åpne for menn? Gjennomgangen beskriver de hjelpetiltak som eksisterer nasjonalt. Opptegnelsen er ikke en fullstendig oversikt over spesifikke tilbud til menn som finnes i ulike land, men gir noen eksempler på enkelte opprettede tiltak og menns bruk av disse.

3.a) Nasjonalt

Krisesentrene

Krisesentre er primært et lavterskeltilbud til kvinner utsatt for partnervold. Hvorfor bruker kvinner krisesentrene? Samsvarer deres bruk med behov som også gutter og menn kan ha? I hvilken grad er krisesentertilbudet åpent for gutter og menn?

Offer for fysisk vold og økonomisk avhengighet. Statistisk sentralbyrå publiserer årlig en statistisk undersøkelse om krisesentertilbudet basert på rapportering fra de 51 krisesentrene i landet. (Kleven og Lien 2006). Om lag 1900 personer overnattet på krisesentre i 2006, alle var kvinner. 43 prosent hadde med seg barn. Til sammen var det 1500 barn som overnattet på krisesentre i 2007. Over halvparten av beboerne hadde utenlandsk opprinnelse. 81 prosent oppgir fysisk vold som årsak til at de henvender seg til krisesentret. Her er en samlet oversikt over årsakene som beboerne oppgir til at de henvender seg til krisesentre:

- Fysisk vold
- Psykisk vold
- Trusler
- Barnemishandling
- Voldtekt
- Incest mot brukers barn
- Annen seksuell vold
- Tvangsgifte
- Annet

Stor økonomisk avhengighet av overgriper sammenliknet med kvinner i tilsvarende aldersgruppe, skriver Kleven og Lien, om beboerne ved krisesentrene. Under en tredjedel var i inntektsgivende arbeid. Krisesentrene har også dagbrukere, primært til samtale og gruppetilbud der slike finnes. Sammenliknet med beboere oppgir dagbrukere oftere tidligere partner som utøver, og færre oppgir fysisk vold som årsak til kontakt med krisesentrene. Andelen med norsk opprinnelse er høyere blant dagbrukere.

118 av totalt 2263 dagbrukere var menn. Av disse var 76 voksne menn og 42 guttebarn. Det går ikke fram av rapporten foranledningen for de ulike mennenes besøk til sentrene. Var de barn av eller pårørende av beboer, hadde de samvær med felles barn eller hadde de egen status som voldsutsatt?

Når det gjelder de 1500 barna som var beboere på krisesentrene, er det ikke her ført noen egen statistikk om barnas voldsutsatthet, vitneerfaringer eller behov. Barnas kjønn, for eksempel om det er flere jenter enn gutter, går heller ikke fram av den årlige statistiske undersøkelsen.

Enkelte krisesentre har tilbud til menn utover telefonbistand. Norske krisesentre er organisert i to forbund, Krisesentersekretariatet og Norsk krisesenterforbund. Krisesentersekretariatets medlemmer tilbyr i hovedsak kun telefonbistand til menn utsatt for vold i nære relasjoner. Norsk krisesenterforbund har medlemmer som tilbyr mer omfattende bistand til menn, jf. de 76 mannlige dagbrukerne fra krisesenterstatistikken. Ved enkelte tilfeller og betingelser er det noen av deres krisesentre som har botilbud til menn. Det går fram på deres hjemmeside, www.norskrisesenterforbund.no, hvilket tilbud de ulike senterne har til menn.

Krisesenteret i Nord-Østerdal og Røros (Tynset) er et slikt unntak. I 1995 åpnet senteret for at menn skulle få samme type tilbud som kvinner, også botilbud. Botilbud for menn opphørte imidlertid i 2008. Krisesenteret i Nord-Østerdal og Røros forteller til Reform at de har mange telefonhenvendelser fra menn. Menn som tar kontakt med deres krisesenter er i stor grad utsatt for psykisk vold, men noen er også utsatt for fysisk vold, forteller de.

Familievernkontorene

Nasjonalt er det 64 familievernkontor. Rådgivning og behandling til partnere, barn og familier med voldsproblematikk inngår i familievernkontorenes ordinære tilbud. Familievernkontorer bistår også menn utsatt for vold i familien. Individualterapi til den voldsutsatte parten, partnerterapi der den ene eller begge utøver vold og terapi til voldsutøvende kvinner er tilbud som det er familievernkontor som tilbyr. Familievernet samarbeider også med andre etater som barnevern, lege, politi og krisesenter i familievoldssaker. www.bufetat.no

Reform – ressurscenter for menn

Reform – ressurscenter for menn er lokalisert i Oslo. Reforms frivillige bemannede telefontjeneste Mannstelefonen tilbyr menn samtale om problemer og utfordringer i hverdagen som har mannstematikk. Menn som er utsatt for partnervold tar også jevnlig kontakt. Mannstelefonen (også kalt Krise- og rådgivningstelefonen for menn) er ikke et nytt hjelpetiltak, men et hjelpetiltak som over noen tid har fått henvendelser fra voldsutsatte menn, og har også tidligere formidlet denne gruppens problemer i offentligheten. Nærmere beskrivelse av henvendelsene og Reforms erfaringer i tilknytning til disse, se del 4. Reform arbeider bredt med ulike temaer som berører menn. På Reforms hjemmeside, www.reform.no, blir Mannstelefonen beskrevet slik:

“Reforms mannstelefon er betjent av frivillige telefonvakter – hovedsakelig menn, men også noen kvinner. Ingen av telefonvaktene er profesjonelle klinikere eller hjelpearbeidere.

(...)

Du møter en person som har god kunnskap og lang erfaring i å snakke med menn som befinner seg i en vanskelig livssituasjon. På grunn av denne kunnskapen og erfaringene, kan telefonvaktene hjelpe til å nøste opp i problemene og kanskje sette dem i et nytt perspektiv.”

3.b) Internasjonalt

MALE (Storbritannia)

MALE (The Men's Advice Line) er en rådgivningstelefon rettet spesifikt mot menn som er utsatt for vold fra sin partner. De har også en hjemmeside med tips og ressurser til menn i en slik situasjon. MALE driver opplæring om hvordan jobbe med menn som er utsatt for vold av partner, samt kunnskapsutvikling på sitt fagområde. Tjenestene er drevet av organisasjonen Respect. På hjemmesidene skriver de på bakgrunn av erfaringer fra innringere blant annet at:

"Mange menn, før de ringer MALE, har ikke vært i stand til å forstå sin egen situasjon eller erfaring, eller ikke vært klar over at andre kan ha tilsvarende erfaringer. Manglende forståelsesrammeverk medfører en opplevelse av å være alene om erfaringene, redsel og selvbeholdelse. Uten en ekstern modell, virkelighetskontroll eller tilsvarende å måle sin erfaring etter, er effekten at utsattes opplevelse av isolasjon øker og at voldsutøvernes makt øker." (min oversettelse)

MALE rapporterer at regionale og spredte spesialiserte behandlingstilbud mangler for innringerne. Lederen av tjenesten driver også opplæring av behandlere om hvordan møte menn utsatt for vold i nære relasjoner. I møte med innenrikskomiteen i Storbritannia om Domestic violence 19.2. 2008 uttaler han at: 1/6 av alle menn vil oppleve partnervold i løpet av livet. Mannlige utsatte for partnervold i homofile parforhold ser ut til å ha svært mange likhetstrekk med vold i heteroseksuelle forhold. Det er mange fordommer knyttet til heteroseksuelle menn som utsatte for partnervold. Denne volden er svært tabuisert, og mennene ser ut til å foretrekke anonymitet og telefontjenester. Tjenestene for menn utsatt for partnervold vil måtte utformes på andre måter enn de tilbudene som er utformet med tanke på kvinner. www.mensadvice.org.uk

Brottsofferjour for homo-, bi- og transseksuelle menn (Stockholm)

Det ser ikke ut til at Sverige har noe spesialisert krisesentertilbud, voldsofferjour, for menn generelt. Det finnes et spesialisert krisesentertilbud rettet mot homo-, bi- og transseksuelle menn.

RFSL brottsofferjour i Stockholm tar imot homofile, biseksuelle og transseksuelle menn som har vært utsatt for vold i parforhold. Carin Holmberg fra "jouren" forteller at menn tar kontakt gjennom telefon, e-post og blir henvist fra politi eller rettsvesen. I noen tilfeller trenger mennene kun bekreftelse på at det "er vold" og orientering om hvordan han skal ta det videre. I andre tilfeller er det behov for flere samtaler og ulike former for psykososial støtte.

Menn tar også kontakt fordi de trenger et trygt sted å bo. RFSL brottsofferjour har imidlertid ikke noe botilbud. RFSL brottsofferjour rapporterer at dette kan være et problem siden sosialtjenesten ikke bistår med dette så lenge voldsutsatte har en betalt jobb.

I andre sosiale tjenester opplever ofte mannlige homofile, biseksuelle og transseksuelle voldsutsatte at det blir stilt spørsmål om deres seksualitet, eller at denne blir kritisert. Erfaringer fra RFSL brottsofferjour er at det er nødvendig med spesialistkunnskap om homofile, biseksuelle og transseksuelle for å gi adekvat støtte til målgruppen.

RFSL har også i samarbeid med Centrum för Genusstudier vid Stockholm Universitet gjennomført en omfangsundersøkelse om vold i homofile, biseksuelle og transseksuelle relasjoner (Holmberg og Stjernqvist 2005).

³ Det finnes krisesentre for menn med profesjonelle ansatte rettet mot menn i vanskelige livssituasjoner. Det finnes også et bredt utbygd nettverk av "mansjourer". De er lokale ideelle organisasjoner som i stor grad arbeider med menn i forbindelse med samlivsbrudd og samværstvister.

Voldsoffermottaket for gutter og menn (Zurich, Sveitz)

“Opferberatungsstelle für Gewaltbetroffene Jugend und Männer” er en spesialisert sosialtjeneste som betjener mannlige utsatte for kriminalitet i kantonen Zurich. Barbra Ingerberg (2005) fra senteret rapporterer at om lag 25 prosent er ofre for familievold. Hun presenterer en studie av 98 mannlige voldsutsatte hvorav 69 brukte senteret i 2005 etter å ha vært utsatt for vold i sine familier. Erfaringer fra studien tar opp:

- De utsatte for vold i familiene har en variert bakgrunn og variert psykososial situasjon
- Kjønnssosialisering av gutter og menns kjønnsidentitet gjør det utenkelig å søke hjelp
- Menn utsatt for familievold har store problemer med å bli trodd

SAFE (USA)

SAFE (Stop Abuse For Everyone) er en organisasjon som tilbyr hjelp til utsatte for vold i nære relasjoner som ikke er kvinner i heterofile parforhold. Vi ser etter dem som faller mellom stolene, som får lite hjelp og som har få tilbud de kan benytte seg av, skriver de på sin hjemmeside. Deres tilnærming beskrives som fellesmenneskelig, samtidig som de tilstreber å tilpasse arbeidet individene, enten det gjelder menn, kvinner, homofile, heterofile, unge eller gamle. <http://www.safe4all.org/>

“It doesn’t matter what type of person you are, if you’re in an abusive relationship, it is the type of experience you’re having that is important. The services you receive should be based on what you need, rather than who you are.”

Nøkkelfunn om hjelpetiltak

- Blant beboere på krisesentrene er det en overvekt av voldsutsatte uten egen arbeidsinntekt.
- Ingen menn var beboere ved landets krisesentre i 2006.
- 76 voksne menn var dagbrukere i 2006. Hva mennene bruker krisesentrene til går ikke fram av den årlige statistikken utarbeidet av Statistisk sentralbyrå.
- Hvor mange gutte- og jentebarn som bor på krisesentre går ikke fram av den årlige rapporteringen fra den årlige statistikken. Statistikken har heller ikke opplysninger om barnas situasjon.
- Mange familievernkontorer tilbyr menn utsatt for partnervold tilbud om hjelpesamtaler.
- Reform tilbyr rådgivningssamtaler.
- Internasjonalt er det utviklet spesifikke tilbud til menn og grupper av menn også utover telefonveiledning.

4. Reforms erfaringer

Mange menn, og noen kvinner, henvender seg til Reform på dagtid og på kveldstid om temaer knyttet til egen livssituasjon. Under dette punktet gjøres en gjennomgang av omfang og innhold av disse henvendelsene. Det er stor spredning i temaene: blant annet seksualitet, samliv, vold og barn, men de har ofte en tydelig mannstematikk. En betydelig andel av henvendelsene knytter seg til vold. Også menn utsatt for vold i nære relasjoner tar kontakt.

Menn tar både kontakt med (1) senteret på dagtid og med (2) Mannstelefonen på kveldstid. Mannstelefonen har åpningstid kl 17 – 20 på hverdager. Telefonhenvendelsene registreres begge steder. Gjennomgangen her tar utgangspunkt i disse registreringene. Noen av mennene som tar kontakt per telefon blir henvist videre til Reforms (3) enesamtaletilbud, se punkt under.

Henvendelser til Reform på dagtid

Av de 283 personene som Reform registrerte at henvendte seg til Reform på dagtid i 2006 var egen aggresjon eller voldsutøvelse tema for 81 av henvendelsene. 19 av henvendelsene gjaldt menn utsatt for vold av kvinnelig partner. Dette nivået har ligget stabilt siden registreringen ble påbegynt i 2004. Det å ta kontakt vedrørende det å være utsatt for vold eller aggresjon fra partner, er ikke spesielt sjeldent forekommende sett i forhold til andre tema. Det forekommer oftere at menn tar kontakt om samlivsbrudd og samliv, men like ofte menn tar kontakt om temaer som problemer knyttet til arbeid, problemer knyttet til seksualitet og problemer knyttet til livsstil.

Noen av registreringene er fylldigere og kan gi et visst inntrykk av henvendelsene. Her er tre slike beskrivelser fra registreringene gjengitt.

"Kvinne ringte på vegne av sønn. Han er separert fra en kvinne som er mentalt syk, som terroriserer ham, bruker deres felles barn som våpen mot ham. Hun har vært voldelig slik at hun har forårsaket en ulykke som sendte ham på sykehus. Hun har også kjørt deres felles økonomi i grøfta. Dette har vært en mangeårig prosess og mor er nå dypt bekymret for sin sønn."

"Konen er alkoholisert og tidvis farlig, ønsket hjelp til midlertidig overnatting."

"Kvinnelig advokat ringte på vegne av mannlig klient som var utsatt for vold av kvinnelig partner – ønsket nettverk, gruppetilbud. "

Partnervold mot menn er tabuisert noe som også to av registreringene antyder da det er andre enn den utsatte som tar kontakt. Det er Reforms erfaring at det ofte er pårørende som først tar kontakt. I den ene beskrivelsen blir betydningen av barn som kompliserende faktor trukket inn. I den andre beskrivelsen ses volden i sammenheng med rus. Og i den tredje beskrivelsen blir fraværet av eller behovet for nettverk trukket fram.

Vi kan ikke si noe om i hvilken grad disse trekkene er typiske for menn utsatt for vold fra partner, men dette er alle trekk som er kjent fra forskningen om kvinner utsatt for vold fra partner. At barn er en kompliserende faktor kommer fram ved at det er færre kvinner med barn enn uten barn som bryter ut av et forhold (Haaland m.fl. 2005). Imidlertid kan kvinner utsatt for partnervold med barn ha mer omfattende behov, og som kjent utgjør mødre med barn en betydelig andel av beboerne på kritesentrene. Det andre trekket at volden utøves av ruset person er også kjent fra tidligere. En betydelig del av volden i parforhold utøves av ruset person (Pape og Stefansen 2004). Når det gjelder det tredje trekket som er beskrevet, tap av nettverk, er det ofte et kjennetegn ved det som tidligere ble kalt "kvinnemishandling" og nå omtales som "intim terrorisme". I tillegg til bruk av fysisk vold kontrolleres og reduseres personens kontakt med andre mennesker, med det resultat at personen mister sitt vanlige nettverk.

Det er forholdsvis sjelden, men det er også innringere som tar kontakt vedrørende kvinnelig voldsutøver, enten kvinnen selv eller andre søker hjelp med utgangspunkt i kvinnens problem. Problemet kan både være vold mot partner eller mot barn. Det etterspørres gjerne informasjon om hvor kvinnen kan søke hjelp for problemet.

Henvendelser til Reform på kveldstid, Mannstelefonen

Mannstelefonen besvarte 61 samtaler som omhandlet vold i 2007. Reform har laget en enkel inndeling i tema/relasjon i volden som beskrives, se tabellen under. 25 av samtaleene gjaldt menn som var utsatt for fysisk vold fra noen de står i en nær relasjon til. Reform har ikke registrert noen samtaler med menn som er utsatt for vold av mannlig partner.

Besvarte henvendelser til Reform's mannstelefon om vold delt opp etter tema/relasjon, 2007

Antall	Tema / relasjon
25	med menn som har voldelig atferd
5	med kvinner utsatt for vold av mannlig partner
15	med menn som er utsatt for vold av kvinnelig partner
5	med menn som er utsatt for vold fra annet familiemedlem (2 fra far, 1 fra stemor, 2 fra sønn)
5	med inringere som har mannlig bekjent som er utsatt for vold
2	med menn utsatt for seksuell vold
2	med menn utsatt for vold av andre menn som ikke er deres partner (1 i det offentlige rom og 1 av kollega)
2	med studenter som skriver oppgaver om voldsrelaterte emner eller tilsvarende
61	alle henvendelser uavhengig av tema/relasjon

I likhet med henvendelsene til Reform på dagtid, er det ofte andre som tar kontakt med oss først; venn, familiemedlem eller tilsvarende. Mennene definerer ikke selv det de har vært utsatt for som vold, selv om det fra vaktens side oppfattes entydig. Eksempler på hendelser som innringerne forteller om, er:

- Trusler, som å fortelle kolleger om liten penis og liknende
- Utskjelling (fitte, hore etc.),
- Slag med hånd eller gjenstander
- Spark mot kroppen,
- Bruk av kniv mot hals
- Kutting med kniv i låret og på ryggen eller tilsvarende

Innringere til Mannstelefonen som forteller om grove krenkelsers og som får bekreftet at dette under vanlige omstendigheter kategoriseres som vold, responderer ofte med stor lettelse; "det var det jeg visste". Av de 15 mennene som er utsatt for vold av sin nåværende eller tidligere kvinnelige partner, forteller 14 at de har eller

har hatt selvmordstanker. De aller fleste mennene er redde for ikke å bli trodd når de forteller sin historie. De fleste tror, etter gjentatte anklager fra sin partner/tidligere partner, at de er medansvarlig for eller medskyldig i hennes atferd.

Bakgrunnen for henvendelsene fra mennene som tar kontakt med Mannstelefonen, er at de ikke har funnet fram til eller har kjennskap til lokale aktører å kontakte for deres problem (fordi spesifikk hjelpeinstans ikke finnes).

Den psykososiale situasjonen som mennene framstår for Reform er lik den som er beskrevet av kvinner utsatt for partnervold. Mange menn forteller om vansker med å bryte ut av et forhold der partneren utøver vold, og der det også kan være barn i forholdet. De rapporterer at de ikke har noe sted å flytte til, da de ikke har noen venner eller familie som de ønsker å benytte seg av og heller ikke kjenner til noe botilbud til menn i deres situasjon. En forskjell fra kvinner, eller et trekk som kanskje er forsterket, er redselen for ikke å bli trodd. De aller fleste mannlige innringerne utsatt for partnervold gir uttrykk for en slik redsel. Terskelen for å ta kontakt og for å oppsøke hjelp framstår av denne grunn som svært høy.

Enesamtaler eller annen videre oppfølging

Reform har kunnet tilby oppfølging av kun fire av de om lag 45 henvendelsene (Reform dagtid og Mannstelefonen) om utsatte for vold i nære relasjoner i 2007. Oppfølgingen har enten vært Reforms enesamtaletilbud eller terapitjeneste i tilknytning til Reform. Øvrige innringere har bosted utenfor østlandsområdet. Reform har i disse tilfellene henvist til andre aktører: familievernkontor, senter for incest, fastleger etc.

Enesamtaler foregår i Reforms lokaler. Antall enesamtaler ved Reform var i 2007 349 totalt. I gjennom enesamtaletilbudet kan noen menn få mer hjelp i form av sosial støtte, bevisstgjøring og støtte til problemløsning. I avsnittet under har rådgiver utarbeidet et referat fra en enesamtale der mannen er utsatt for vold. Referatet antyder hva slags hjelp enesamtaletilbudet kan innebære:

Mann, 54 år, kommer til Reform fordi han gjerne vil få lære seg mer om hvordan han kan håndtere konfliktsituasjoner. Han forteller at han bor sammen med en kvinne fra Asia, og de har en datter på syv år. Kvinnen utagerer i alle diskusjoner, knuser ting, skriker og truer med å drepe både han og barnet. Han våger ikke lenger å ta opp noe til diskusjon hjemme. Slik har det vært siden datteren ble født, de har prøvd familieterapi, men det blir bare verre. Hun vil ikke høre om at hun trenger hjelp, alt er hans feil.

- Blir du utsatt for vold?
- Nei, jeg vil ikke si det.
- Tror du hun kan komme til å drepe deg?
- Ja, det kan godt hende.
- Hva holder deg tilbake?
- Jeg er usikker på om jeg i det hele tatt har noen som helst sjanse i en barnefordelings sak. Han forteller at hun tidligere har anklaget han for incest, men alt ble henlagt etter kort tid. Allikevel opplever han redsel for at han skal miste kontakten med datteren sin, og at omsorgen skal gå til moren.

Hvilke tilbud henviser Reform til

Mange innringere har behov utover det Reform eller Mannstelefonen kan tilby. De blir orientert om andre relevante aktører og hjelpeinstanser. Nasjonalt eksisterer det ikke spesifikke hjelpetilbud for menn som er utsatt for vold i nære relasjoner. Det finnes spesifikke hjelpetilbud rettet mot gutter og menn utsatt for incest og seksuelle overgrep, men ikke for annen type vold. Enkelte krisesentre har en åpning til å ta imot menn, som tatt opp i eget punkt over. Samtalehjelp i forhold til psykisk og fysisk vold er en av flere viktige oppgaver for landets familievernkontorer. Familievernet har også samtaletilbud til menn utsatt for vold i nære relasjoner. Når det gjelder behov for botilbud eller sted å være, henvises menn til sosialtjenestene i kommunen.

Lokale primærhelsetjenester og akutthelsetjenester er også aktuelt å henvise til.

Reforms nøkkelfunn om voldsutsatte menn

Reform har årlig mottatt et stabilt antall henvendelser fra menn utsatt for vold, på om lag 45 henvendelser. Antallet er ikke ubetydelig sett i forhold til det totale antall henvendelser til Reform. Mange av innringerne beskriver vold av alvorlig karakter, og tilsvarende alvorlig psykososial situasjon. Mange rapporterer om selvmordstanker. Menneses psykososiale situasjon ser ut til å ha mange likhetstrekk med situasjonen til kvinner utsatt for partnervold. Er terskelen for å ta kontakt enda større for menn enn for kvinner i tilsvarende situasjon?

Mennene tar kontakt med Reform i fravær av annet kjent tilbud, og Reform har kun unntaksvis kunnet tilby annet enn rådgivning over telefon, og hjelpebehovet framstår som mer omfattende enn den bistanden Reform kan gi.

5. Vurdering

Omfanget av gutter og menn utsatt for vold i nære relasjoner

Omfangsundersøkelser tilsier at mellom hver fjerde og hver sjettede person som noen gang i livet har vært utsatt for grov partnervold, er en mann. Med grov partnervold menes vold fra partner som har et stort potensial for å påføre fysiske skader. 8 prosent av voksne kvinner og 2 prosent av voksne menn har erfart slik vold fra en partner (Clausen m.fl. 2005).

Kvantitative undersøkelser om personer som oppsøker hjelpetiltak er en annen kilde til kunnskap om utsatte for vold i nære relasjoner og deres hjelpebehov. Men siden menn ikke er noen målgruppe for de største tiltakene, krisesentrene, er det begrenset hva disse kvantitative undersøkelsene kan si om omfang. Selv om den generelle forståelsen i befolkningen er at krisesentertilbudet kun gjelder kvinner og barn, er det likevel enkelte menn som henvender seg. Og som det går fram av gjennomgangen foran er det menn som oppsøker Reform og familievernet.

- 76 voksne menn var dagbrukere ved krisesentrene i 2006. Kunnskap om hva menn bruker krisesentrene til går ikke fram av den årlige statistikken.
- Om lag 45 henvendelser kommer til Reform og Reforms tjeneste Mannstelefonen fra menn utsatt for vold i nær relasjon. Mange beskriver vold av alvorlig karakter. Henvendelsene gjelder i hovedsak vold som forskningslitteraturen beskriver som intim terrorisme. Mange av innringerne rapporterer om selvmordstanker.
- Familievernet mottar også menn utsatt for vold til samtaler. Vi kjenner imidlertid ikke til omfang og art i disse samtalene.

Sett i forhold til omfangsundersøkelsene er 76 dagbrukere ved krisesentrene i 2006 og 45 henvendelser årlig til Reforms mannstelefonen svært få. Inntrykket forsterkes ytterligere når man vet at ingen av de 1900 personene som benyttet seg av krisesentrenes botilbud i 2006 var menn. Det må antas at det er et betydelig antall menn utsatt for partnervold som har hjelpebehov som ikke blir møtt.

Hjelpebehovet til menn utsatt for vold i nære relasjoner

Det er trolig et betydelig antall menn som står utenfor hjelpeapparatet. Herunder også et betydelig antall fedre med barn der mor er voldsutøver. Siden vi ikke vet hvor det "blir av" denne gruppen, vet vi også lite om deres behov. Vi vet at mishandling er nesten like nært forbundet med redusert psykisk helse for menn som for kvinner. Vi vet noe om behovene på bakgrunn av henvendelsene til Reform.

- Psykososial situasjon framstår som relativt lik den som er beskrevet av kvinner utsatt for partnervold.
- Mange er på leting etter et sted å få hjelp.
- Flere blir boende hos voldsutøver i mangel på botilbud åpent for menn utsatt for vold i nære relasjoner.
- Utsatte har en påtakelig redsel for ikke å bli trodd.
- Terskelen for å søke hjelp er så høy at pårørende ofte tar kontakt først.
- Behov for at volden opphører

⁴ I lys av manglende både kvantitative og kvalitative data er det vanskelig å tallfeste hjelpebehovet til menn utsatt for vold noe mer presist. Behovet for både krisesentertilbud og det behovet til mennene som tar kontakt med Reforms tilbud (del 4) henger trolig tett sammen med det å være utsatt for det forskningslitteraturen omtaler som intim terrorisme og gjentakende vold. Nasjonalt foreligger det ikke statistiske data om forekomsten og kjønnsfordelingen av denne sjeldne og grove voldsformen. Pape og Stefansen (2004) anslår at et sted under en prosent av den voksne delen av befolkningen har erfart intim terrorisme noen gang i livet, samt at det er vanligere at kvinner enn menn er utsatt for denne formen for partnervold.

Gutter og menn har det samme behovet som alle andre som lever i en relasjon av med gjentakende vold; at volden opphører. På den ene siden har de behov for hjelp til å komme ut av relasjonen. På den andre siden er det behov for at de som utøver volden får hjelp til å slutte. ATV-stiftelsen har tilbud som er åpent for kvinner som utøver vold. Tilbudet til kvinnelige utøvere og kunnskapen om kvinner som utøver vold mot barn og partner har kjønnsespesifikke aspekter. At kvinner utøver vold mot partner, er for eksempel tabubelagt, samtidig som det i flere sammenhenger framheves som spektakulært. Arbeidet med videreutviklingen av dette feltet er av stor sosial betydning for både mennene, barna og kvinnene som er berørt. Kunnskapen om at barn er like utsatt for grov vold fra mødre som fra fedre er et av de forholdene som bør motivere til en økt prioritering (Mossige og Stefansen 2007).

Det er også viktig at det finnes spesifikke behandlingstilbud for menn som utøver vold mot sammekjønnnet partner. ATV-stiftelsen har på dette området gjennomført pilotprosjekt hvor en av målsetningene har vært oppstart av et gruppetilbud til menn som utøver vold mot sammekjønnnet partner. I prosjektet har de også tatt imot homofile menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Hva skal til for at voldsutsatte gutter og menn søker hjelp?

Det er bemerkelsesverdig at det ikke allerede eksisterer et spesifikt tilbud rettet mot gutter og menn utsatt for vold i nære relasjoner (utover det som er rettet mot gutter og menn utsatt for seksuelle overgrep). Hva skal til for at gutter og menn skal søke hjelp for situasjonen de befinner seg i? Et av svarene kan være at det etableres og gjøres kjent et spesifikt tilbud for gruppen, samtidig som det arbeides for å redusere tabuet knyttet til denne volden. Krisesenterbevegelsen og tilbud til menn som slår (ATV) er nettopp en slik fortelling om hjelpebehov som blir synlig gjennom utvikling av et sosialt tilbud og erkjennelsen av et sosialt problem.

Samfunnsmessig erkjennelse og forståelse av problemet. Menn og gutter utsatt for vold i nære relasjoner synes å ha en påtakelig redsel for ikke å bli trodd og en høy terskel for å søke hjelp. Gruppen synes å ha behov for at deres problem får større samfunnsmessig aksept og at tabuet motarbeides. Slik kan deres terskel for å søke hjelp bli lavere. Det er både behov for en utvikling av en bedret samfunnsmessig forståelse og utvikling av et rom for å tematisere grov vold i parforhold eller i familierelasjoner som rammer gutter og menn, og at en forståelse av at de kan trenge hjelp i så måte.

Myndighetene må synliggjøre at også gutter og menn er utsatt for vold i nære relasjoner. I bruken av begrepet vold i nære relasjoner har offentlige myndigheter i handlingsplanene for vold i nære relasjoner bidratt til å usynliggjøre gutter og menn som utsettes for vold i nære relasjoner. Man har gått fra å benytte begrepet kvinnemishandling til menns vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, uten å inkludere den volden som rammer menn i nære relasjoner.

Det er som sagt viktig at tabuene knyttet til at menn også er utsatt for grov partnervold og vold i husholdet motarbeides. Dette er myndighetenes offisielle begrepsføring til hinder for.

Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Problemet vold i nære relasjoner bør beskrives i kommunale handlingsplaner, og det bør framgå hvordan kommunale myndigheter skal ivareta både utsatte menn og kvinner.

Allment kjente hjelpetiltak. Menn er på leting etter hjelp. Menn som søker hjelp, og personer de kommer i kontakt med, bør vite hva slags hjelpetilbud mennene kan henvende seg til og hva slags hjelp de kan forvente. Hjelpetiltak rettet mot mannlige utsatte for vold i nære relasjoner bør som et minimum være kjent innenfor den samfunnssektoren som arbeider med vold og sosialt arbeid.

⁵ Et tredje behov er at de får anledning til å anmelde og at politiet følger opp anmeldelsen.

At potensielle brukerne har tillit til hjelpetiltaket. Bruken av hjelpetiltak når personer er utsatt for vold i nære relasjoner er nært forbundet med å avslutte relasjonen. Derfor er tillit til at man får hjelp og reell hjelp når en oppsøker tilbudet, viktig. At det ikke finnes tiltak for menn utsatt for vold i nære relasjoner reduserer drastisk menns mulighet til å avslutte en parrelasjon der partneren utøver vold mot barnet eller mot mannen.

Hjelp til å finne et trygt sted å bo. Fraværet av botilbud er en hindring for enkelte menn å bryte ut av et voldelig forhold. Det er her et prekärt behov for dem det gjelder. Ved gjentatte anledninger får Reform henvendelser fra offentlige instanser, sosialtjenester i østlandsområdet, som tar kontakt for å forhøre seg om Reform tar i mot menn som trenger et midlertidig sted å bo.

Motvold og slåsskamp reduserer ikke gutter og menns hjelpebehov. Når menn er utsatt for vold i nære relasjoner, viser omfangsundersøkelser at menn i større grad enn kvinner også utøver vold i relasjonen. Reform kan imidlertid ikke se at det reduserer menns behov for hjelp når de er utsatt for grov vold.

Behov for skreddersydde løsninger. I utviklingen av spesifikke tiltak for heterofile og homofile menn utsatt for vold i parforhold er det viktig at det tas høyde for kjønns- og seksualitetsspesifikke forhold og den kunnskapsutvikling som har vært på områdene. Eksemplene foran på mannsspesifikke tilbud MALE, i Storbritannia, RFSL brottsofferjour og voldsoffermetaket i Zurich, viser at en slik vei videre kan være mulig. Fra gjennomgangen foran vil vi spesielt framheve betydningen av at hjelpetiltakene har kunnskap om menns identitet, kunnskap om menns forhold til helse og sosialtjenester og kunnskap om menns behov for tilpasset kommunikasjon. Hva slags hjelpetiltak er menn, og fedre med barn, ekskludert fra?

En annen måte å stille spørsmålet om gutter og menns behov for tilbud på, er å sidestille menns behov med kvinners når de lever i et tilsvarende mishandlingsforhold. Krisesentrene har utviklet et tilbud rettet mot personer som er utsatt for ulike former for vold i nære relasjoner. Det vil derfor trolig være stor overlapp mellom det behovet som krisesentrene gir sine beboere og dagbrukere og det behovet som utsatte gutter og menn har.

Krisesentertilbudet er ikke lenger kun et privat og idealistisk drevet tilbud. I en situasjon der krisesentertilbudet er finansiert av det offentlige og utvikler seg i retning av og som en del av det tilbudet som kommunene tilbyr sine innbyggere, er det hensiktsmessig å kartlegge hva slags hjelp gutter og menn på bakgrunn av sitt kjønn er ekskludert fra. I hvilken grad er menn inkludert/ekskludert fra den infrastruktur som er bygd opp til å møte voldsutsatte kvinner og barn med varierende behov: sosial støtte, trygt sted å være, hjelp til å ta kontroll over eget liv og så videre?

Det er ikke bare de åpenbare brukerne som blir ekskludert, menn som lever i et voldelig parforhold med behov for midlertidig botilbud, men brukere, som voldsutsatte fedre med barn, blir også ekskludert. Når barn har behov for å komme bort fra en voldsituasjon i husholdet, må hjelpen gå gjennom mor, og ikke gjennom far eller en mannsperson. Det er viktig å påpeke at dette ikke er et teoretisk problem, men et reelt problem for enkelte familier der mor utøver vold mot barn og partner.

Et annet spørsmål knytter seg til hvilke retningslinjer krisesentrene har til gutter og menn i ulike aldersgrupper og posisjoner. Hvordan håndterer krisesentrene at botilbudet ikke er for menn, men åpent for voldsutsatte kvinner med barn? Krisesentret gir adgang for guttebarn som kommer med mor til krisesentret, dette enten guttebarnet er vitne til vold eller også selv utsatt for vold i husholdet. Men når er det denne statusen som guttebarn med adgang opphører og status som mann uten adgang begynner? Går grensen ved 12 år, 15 år eller senere?

⁶ Politiet, kommunehelsetjenesten, spesialisthelsetjenesten, de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene), Barne-, ungdoms- og familieetaten, Familievernkontoret, Sosialtjenesten og arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV), Vern for eldre, Rådgivningskontorene (RKK), Dagens hjelpetilbud – frivillige organisasjoner og selvhjelpsgrupper, DIXI, Krisesentrene, Incestsentrene, Kirkens Ressursenter mot vold og seksuelle overgrep, MiRA-senteret, Hjelpetilbud til prostituerte, Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring (LLH), Landsforeningen for voldsutsatte

Samtidig er krisesentertilbudene spesielt tilpasset kvinnelige brukere. Av denne grunn kan det være at færre menn har behov for nøyaktig samme tilbud. Økonomisk avhengighet av parter gjør mange kvinner spesielt utsatt når de er utsatte for vold i nære relasjoner. To tredjedeler av beboere på krisesentrene er uten lønnet arbeid. Generelt sett har menn en sterkere arbeidslivstilknytning enn kvinner, og mange menn utsatt for vold i sine nære relasjoner vil være bedre i stand til å skaffe seg et botilbud. Samtid viser Osloundersøkelsen (Pape og Stefansens 2004, s. 69) at det er nesten like mange mannlige og kvinnelige ofre for partnervold blant de som har "svært dårlig" råd.

Vurdering av kunnskapsbehovet om voldsutsatte gutter og menn

Reform er enig i Hilde Papes og Kari Stefansens (2004) kritikk av deler av den feministiske voldsforskningen, at den i sitt arbeid for å få politisk gjennomslag har bidratt til å usynliggjøre menn som voldsutsatte. Samtidig har trolig andre samfunnsmessige forhold i betydelig større grad vært med på å usynliggjøre både menn og kvinner som utsatt for vold i nære relasjoner. Rommet til å løfte fram opplevelsene til mannlige utsatte for vold i nære relasjoner på en balansert måte framstår i det hele tatt som begrenset.

Sett i forhold til den relative andelen menn som berøres av grov partnervold, og kunnskapen om deres psykiske problemer, er mangelen på nasjonale undersøkelser av hvordan mennene håndterer volden og deres psykososiale situasjon, påfallende. I det mest omfattende arbeidet som er gjennomført, NIBR-rapporten (Haaland m.fl. 2005), er menn eksplisitt utelatt fra den delen av rapporten som tar opp partnervold og helseproblemer.

For at kvantitative undersøkelser skal kunne analysere data om menn generelt og homofile utsatt for vold i nære relasjoner, er det nødvendig med et større utvalg enn det som ofte har vært tilfelle i omfangsundersøkelsene så langt.

Det eksisterer en stor kunnskapsmangel om den volden i nære relasjoner som trolig flest gutter og menn er utsatte for av andre enn partner og foreldre: brødre, andre familiemedlemmer, kamerater, utdannings- og arbeidskollegaer og i tilknytning til fritidsaktiviteter.

Det kan se ut som om det å være utsatt for vold oppleves som å være en naturlig del av det å være gutt eller mann. Flere forskningsbidrag påpeker at mange hendelser der gutter og menn er utsatt for vold derfor ikke huskes over tid. (Pape og Stefansen 2004, Violence against men 2004). Et spørsmål er om dette også gjelder menn utsatt for partnervold, fordi den bryter med forestillingene om makt og mannlighet.

⁷ Her er det hensiktsmessig å kartlegge hele spekteret av brukergrupper på krisesentrene inklusive menneskehandel og inntaksgrunnene som krisesenterstatistikken oppgir: fysisk vold, psykisk vold, trusler, barnemishandling, voldtekt, incest mot brukers barn, annen seksuell vold, tvangsgifte.

Konklusjon

Denne gjennomgangen gir ikke noe grunnlag for å si hvordan et tilbud til menn som er utsatt for vold i nære relasjoner bør se ut utover at det bør være alminnelig kjent og ha tilbud i alle landets regioner. Tilbudet bør rettes inn mot menns kjønnsesifikke behov, enten det opprettes som egne tiltak eller integreres i eksisterende. Tilbudet bør innebære hjelp ansikt-til-ansikt og gi mulighet til botilbud. Tilbudet bør også ha kompetanse til å hjelpe fedre og barn i de tilfeller der mor er parten som utøver vold i familien.

Spesialiserte tiltak i de store byene som eksplisitt inkluderer homofile, bifile og transseksuelle menn, er også viktig å vurdere.

Reform anser at et tilgjengelig og kjent tilbud til menn som er utsatt for vold kan møte behov på flere nivåer. Det primære er at menn i en traumatisert livssituasjon får direkte hjelp og støtte. Nesten like viktig er kommunikasjonen og signalene som gis med opprettelsen av tiltaket. Med opprettelsen kommuniseres også menn er utsatt for vold i husholdet. Også menn kan være i en sårbar situasjon, kan ha legitime behov for å bygge seg opp igjen og søke hjelp for det.

⁸ Et spørsmål som etableringen av et tilbud til mannlige utsatte for vold i nære relasjoner vil måtte forholde seg til, er tilknytningen til barnefordelingsfeltet. Kvinner utsatt for vold bruker krisesentre til å hindre far fra daglig samvær med barnet, eller krisesentret fungerer på denne måten for familien. Dette har både en praktisk side og en ideologisk side. Krisesentre er definert å være for kvinner og barn, og er etablert som kvinners "empowerment -strategi" i et hav av kvinnediskriminering. Et spørsmål er om menn skal få tilgang til samme "empowerment-strategi" når de og/eller barnet er utsatt for vold fra mor.

Vedlegg A: Kommentert litteraturoversikt

Det eksisterer lite forskning spesifikt om menn utsatt for vold i nære relasjoner. Enkelte sentrale forskningsarbeider som Reform har blitt kjent med gjennom dette arbeidet og som ikke nevnes i rapporten, kommenteres i litteraturlisten under. Det er ønskelig at det utarbeides en bredere kunnskapsstatus enn det som har vært mulig i denne her hvor både mannspecifikke og øvrige forskningsbidrag inndras. Partnervold mot kvinner er et stort forskningsfelt som bør gjennomgås i så måte.

Bøhm, Hege. 2003: *Menn har ikke monopol på vold*. Hovedoppgave på kriminologi. UiO
I sitt arbeid har Bøhm gjort analyser av intervjuer med fem menn utsatt for vold fra kvinnelig partner.

Hjemmen A, Dalgard OS, Graff-Iversen S. 2002: "Violence to women and violence to men – two different worlds?" *Nor J Epidemiol* 2002; 12 (3): 275-280.

Holmberg, Carin og Stjernqvist, Ulrica 2005: *Våldsamt lika och olika - Om våld i samkönade parrelationer*. Centrum för Genusstudier vid Stockholms universitet.

Haaland, Thomas, Sten-Erik Clausen og Berit Schei, red. (2005): *Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning. NIBR-rapport nr 3/05.

Ingenberg, Barbra. 2005: "Violence within the family: men as victims : Switzerland". *Violence within the family: the place and role of men. Conference proceedings Strasbourg, 6-7 December 2005*. Equality Division. Directorate General of Human Rights. Council of Europe. <http://www.coe.int/equality/>

Klassekampen 14.2. 2005: "Når menn blir slått. Noen menn opplever det å bli utsatt for vold som en del av det å være mann." Kronikk av Jørgen Lorentzen

Kleven, Laila og Sandra Lien. 2006: *Rapportering fra krisesentrene*. Statistisk sentralbyrå. Oslo-Kongsvinger.

Molin, Pål Kristian. 1999: "Mishandlede menn?" i *Mannsforskning nr. 2, 1999*. Tidsskrift for Nettverk for forskning om menn.

Molin, Pål Kristian og Hartmann, Ellen. 1999: "Menn utsatt for vold av samlivspartner". i *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*.

Psykologene Molin og Hartmann gjør en gjennomgang av internasjonal forskning som belyser menn og kvinnes utsatthet for vold fra samlivspartner. Fram til artikkelens publiseringstidspunkt beskriver Molin og Hartmann forskning og forskningstradisjonene som omhandler temaet. Forskerne etterlyser flere og bedre kvalitative studier av partnervold både der menn og kvinne er utsatt.

Mossige, Svein & Kari Stefansen (red.): *Vold og overgrep mot barn og unge*

En selvrporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole. NOVA rapport 20/07

⁹I nasjonal og internasjonal forskning på vold i nære relasjoner er det partnervold mot kvinner som er det store forskningsfeltet. Typisk tar forskningsarbeider utgangspunkt i å forstå kvinner som utsatt. Ekspisitt avgrenser arbeidene mannlige utsatte fra problemstillingen eller mannlige utsatte er lite innarbeidet utover å være kontrast til kvinnelige utsatte. En inndragning av denne litteraturen krever dermed en annen lesning enn forskningslitteraturen ofte er intendert for. De ofte få funnene i arbeidene som sier noe om menn som utsatte må løftes fram og kontekstualiseres. Der forskningslitteraturen kun omhandler kvinnelige utsatte kan det være hensiktsmessig å lese mannlige utsatte inn i sammenhengen og stille spørsmålet om hva som er generelle og kjønnspecifikke forhold. Dette er for eksempel gjort i forskningen på det nasjonale krisesentertilbudet i denne rapporten.

Pape, Hilde og Kari Stefansen, red. (2004): *Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. NKVTS-rapport nr 1/04.

Steinmetz, Suzanne. 1978: "The battered husband syndrome" In *Victimology: an International Journal*, 2, 499-509.

Steinmetz artikkel antyder at menn var like utsatt for vold i samliv som kvinner. Artikkelen representerer startskuddet for en omfattende internasjonal forskningsdebatt om kjønn og utsatthet for partnervold.

Wingsstad, Ann-Monica, Henny Andreasen og Line Clausen. 2003: *Vold mot menn i parforhold, et skjult problem?* Kvalitativt feltarbeid. Prosjektoppgave 2. år sosionom. Høgskolen i Finnmark.

I denne studieoppgaven har forfatterne utført intervjuer med en mann utsatt for vold og ved to hjelpeinstitusjoner. Det er ved Krisesenteret for Nord-Østerdal, som er åpent for menn, og Reform/Mannstelefonen hvor det er utført intervjuer.

Offentlige rapporter, utredninger og dokumenter:

Domestic Violence. Witnesses : (1) Women's Aid, Refuge, and Karma Nirvana (2) Respect, Male Advice Line, and Domestic Violence Intervention Project. Meeting in the Home Affairs Committee Tuesday 19 February. <http://www.parliamentlive.tv/Main/VideoPlayer.aspx?meetingId=1123&rel=ok>

Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner. NOU 2003:31.

Vendepunkt : Handlingsplan mot vold i nære relasjoner. 2008-2011. Justis- og politidepartementet.

Violence within the family: the place and role of men. Conference proceedings Strasbourg, 6-7 December 2005. Equality Division. Directorate General of Human Rights. Council of Europe.

Halve konferansen om menn og familievold til likestillingsdivisjonen i Europarådet var i 2005 viet til menn som ofre for vold. Ekspertter fra ulike land i Europa innledet om temaet og de nasjonale forholdene. Innledningene og konferanserapporten foreligger som nettpublikasjon på <http://www.coe.int/equality/>

Violence against men. Men's experiences of interpersonal violence in Germany – results of the pilot study. On behalf of The Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. Dissens e.V. Berlin 2005.

Dette er et større kvalitativt arbeid som undersøker menns utsatthet for vold i sin fulle bredde. Tre forhold blir særlig vektlagt i undersøkelsen; (1) den omfattende volden menn opplever som barn, (2) hvilken type vold menn opplever som voksne og (3) hvordan vold enten er normalisert eller blir fortiet i menns liv. Som en del av undersøkelsen er det også utført intervjuer med menn, der det kommer fram at mennene snakker om mye av volden de har opplevd som en naturlig del av det å være mann. De ser rett og slett ikke på hendelsene som vold, og har derfor delvis glemt det som har skjedd. Enkelte typer overgrep mennene har blitt utsatt for er så tabuisert at de ikke har ord for det. Dette gjelder spesielt opplevelser av seksualisert vold.

Andre oversikter over litteratur om menn utsatt for vold

www.mensadvice.org.uk

Dette er hjemmesiden til den nasjonale engelske telefontjenesten rettet til menn utsatt for partervold. De driver relativt omfattende kunnskapsutvikling på området og har stor oversikt over produsert litteratur som berører området.

www.csulb.edu/~mfiebert/assault.htm

Dette er en webside hvor psykologen Martin S. Fiebert samler forskning om vold menn blir utsatt for av sin kvinnelige partner. Siden er nylig blitt oppdatert.

Vedlegg B: Etterlysningsbrev

Har du kunnskap om gutter og menn utsatt for vold?

Reform – ressursenter for menn gjør et søk etter kunnskap om gutter og menn utsatt for vold i nære relasjoner. Vi får jevnlig kontakt med menn som er utsatt for vold fra sin partner. Det er flere menn som beskriver alvorlige voldsepisoder. De har vansker med å forstå og sette ord på sin situasjon, og uttrykker en påtakelig redsel for ikke å bli trodd.

Vi skriver for tiden en rapport der vi analyserer våre henvendelser, og søker etter kunnskaper og andre organisasjoner som har erfaring med menn utsatt for vold. Ting vi er spesielt interessert i kunnskap om er: Hvor menn utsatt for vold tar og kan ta kontakt? Hvordan er mennenes psykososiale situasjon? Hva slags hjelp er det mennene trenger? I denne omgang ser vi ikke på incest og seksualisert vold. Søket omfatter:

Menn utsatt for vold i parforhold (heterofile og homofile)

Gutter og menn utsatt for vold i hushold.

Rapporten utarbeides på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet og ferdigstilles 15. mars 2008.

Har du eller din organisasjon kunnskap om tema i form av henvendelser, litteratur, referanser og lignende vennligst gi meg en tilbakemelding. I Norge er dette et nytt tema i arbeidet mot vold i nære relasjoner der din tilbakemelding vil kunne gi et viktig bidrag. Ta også kontakt dersom du ønsker å få tilsendt den ferdige rapporten per e-post.

Vennlig hilsen Ole

Ole Bredesen Nordfjell

Rådgiver / advisor

REFORM ressursenter for menn / resource centre for men

tlf. +47 22340950, mobil +47 40858057, fax +47 22340961, www.reform.no

(Også engelskspråklig "call" ble utarbeidet og anvendt)

Menn utsatt for vold av partner eller annen person de har en nær relasjon til har i dag et svært mangelfullt hjelpetilbud. Reform og Reforms mannstelefon mottar årlig om lag 45 henvendelser fra menn som er utsatt for vold fra noen de har en nær relasjon til. Denne publikasjonen er en vurdering av denne gruppens hjelpebehov.

Mannstelefonen
22 34 09 60

mandag - fredag kl 17-20

Har du, eller kjenner du noen som har behov for å snakke om:

- samlivsproblemer
- ensomhet eller andre psykiske problemer
- sinne eller vold
- seksualitet
- eller andre situasjoner som oppleves vanskelige

Ring oss på Mannstelefonen

Vi er vanlige mennesker med ulik bakgrunn og livserfaring som vi bruker for å bistå menn. Vi har taushetsplikt.

reform

RESSURSSENTER FOR MENN